

Üniversite Kampüsü Giriş Kapılarının Tasarım Süreçlerinin Okunması

Dilara Gökçen PAÇ^{1*}

Bağımsız araştırmacı, Ankara

dilara.akcaypac@gmail.com

ORCID No: 0000-0002-4380-2113

Submission Date: 22.08.2023 / Acceptance Date: 02.09.2023

ÖZET

Ulusal yapı stoku için işlevsel, sürdürülebilir ve özgün yapay çevrelerin elde edilebilmesinin koşullarından bir tanesi; yürütücü aktörlere ait çalışma düzenlerinin optimize edilmesidir. Toplumsal, siyasi, bilimsel, sosyo-kültürel, ekonomik, teknolojik vb. faktörler, her mimari tasarımı; kamu-özel sektör ayırımından, yasalardan, yönetmeliklerden, bütçe planlamalarından kaynaklı olarak farklı özgül ağırlıklarda etkilemektedir. Bu bağlamda çalışma; doğal çevreye kazandırılan mimari tasarımlara ilişkin mekansal ve biçimsel değerler üzerinde yürütücü aktörlerin etkinlik paydalarının tespit edilerek tartışılmasına odaklanmaktadır. Yürütücü aktörlerin söz konusu çalışma hacimleri; ülkemizde sayıları hızla artan üniversite kampüslerine ait muhtelif giriş kapıları üzerinden irdelenmektedir. Bu kütlelerin; mimari planlama süreci aktörlerine ait dinamiklerin okunmasını kolaylaştıran girdilere sahip oldukları düşünülmektedir. Çünkü giriş kapıları; iç ve dış mekana (üniversite kampüsü ve kent) ilişkin mimari niteliklerden etkilenme potansiyeli barındıran bir arayüz meydana getirmekte ve “yer”i / “kurum”u temsil gücüne sahip olması bakımından yükseköğretim yapı stokundan ayrılmaktadır. Deneysel içerik; gözlem ve incelemelerin gerçekleştirilmesi, fotoğrafçılıkla mevcut durum tespitlerinin yapılması, müellif hedeflerinin, işveren beklentilerinin ve mimari projelerin etüt edilmesi gibi yöntemleri barındırmaktadır. Araştırmanın sonucunda; işveren merkezli üretim modellerinin hakimiyeti belgelenmiş ve işverene ilişkin eylem kalıplarının sınırları tariflenmediğinde; başta mimar olmak üzere yürütücü aktörlerin çalışma hacimlerinin kısıtlandığı belirlenmiştir. Bu tablonun ise i) Tasarım bütünlüğünün yitirilmesi, ii) Fonksiyonel ilişkilerin zayıflaması, iii) Kimliksizlik ve iv) Taklit gibi problemleri beraberinde getirdiği gözlemlenmiştir.

ANAHTAR KELİMELER

Mimari Tasarım Süreci, Mimar, Üniversite Kampüsü Giriş Kapıları

---

* Sorumlu yazar.

ABSTRACT

One of the conditions for obtaining functional, sustainable and unique environments in national building stock is optimization of working regulations of executing actors. Factors such as social, political, scientific, socio-cultural, economic, technological have varying specific influences on each architectural design, stemming from the distinctions between public and private sectors, laws and budget planning. In this context, the research focuses on identification and discussion of effectiveness of executing actors on the spatial and formal values of architectural designs realized in the natural environment. The working volumes of executing actors are examined through various gates of university campuses, which are rapidly increasing in our country. It is believed that these masses have inputs that facilitate the understanding of the dynamics of the actors involved in the architectural planning process. Because gates create an interface that has the potential to be influenced by architectural qualities related to both the interior and exterior spaces (university campus and the city) and in terms of representing the power of "place" or "institution", they distinguish themselves from the stock of higher education buildings. The experimental content includes methods such as conducting observations and examinations, documenting the current state through photography and studying objectives of designers, expectations of employers and architectural projects. As a result of the research, the dominance of employer-centered production models has been documented and it has been determined that when the boundaries of action patterns related to the employers are not defined, the working capacities of executive actors, particularly architects, are limited. It has been observed that this situation leads to problems such as i) Loss of design integrity, ii) Weakening of functional relationships, iii) Lack of identity, and iv) Imitation.

KEYWORDS

Architectural Design Process, Architect, University Campus Gates.

GİRİŞ

Geçmişten günümüze sürekli bir devinim halinde gelişen-dönüşen-farklılaşan toplumsal, siyasi, bilimsel, sosyo-kültürel, ekonomik, teknolojik vb. faktörlerin; mimarlık disiplininin çalışma alanı olan kentler, bina grupları, binalara ait hacimler ve bina cepheleri üzerinde geniş spektrumlu etkilerinin bulunduğu bilinmektedir (Uluoğlu, 2004). Muhtelif disiplinlere ait değerlerin yanı sıra bir mimari tasarımın karakterize edilmesinde; yürütücü aktörler ile ilgili dinamiklerin de pay sahibi olduklarına şüphe yoktur (Şentürer, 2004). Mimarlık pratiği yaşayan bir mekanizmadır ve toplum ile ilişkili tüm pratiklerle doğrudan ya da dolaylı olarak temas halindedir. Ural, bu konudaki düşüncelerini şöyle açıklamaktadır (Ural, 2004, ss.28):

“...çünkü mimari bir obje, her şeyden önce mesela kültürel bir yönü olan, bir tarihselliğe sahip olan, toplumsal ve bireysel değerlerle ilgili içinde bulunan, insan eliyle birtakım amaçlar gözetilerek yapılmış, insanın bireysel ve toplumsal yaşantısını hem etkileyebilen ama aynı zamanda ondan etkilenebilen, estetik, ekonomik ve pragmatik bir boyuta sahip, teknolojik gelişmeyle yakından ilişkili bir fizik nesnedir...”

Toplumsal, siyasi, bilimsel, sosyo-kültürel, ekonomik, teknolojik vb. faktörlerin, her bir mimari tasarıma; kamu/özel sektör ayrımından, yasalardan/yönetmeliklerden, bütçe ve önceliklerden kaynaklı olarak farklı özgül ağırlıklarda etkiyebildikleri de belirtilmelidir. İlgili faktörlerin ve yürütücü aktörlere ait dinamiklerin; değişkenlik/çeşitlilik arz eden bu çoklu yapılarına rağmen özgün, işlevsel, sürdürülebilir, estetik bir tasarım ortaya konulması hedefi ise; değişmez sıfatlar kümesi olarak varlığını korumaktadır.

Değişmez hedef kriterlerinin, pratik boyutta yansıma bulabilmeleri; toplumsal, siyasi, bilimsel, sosyo-kültürel, ekonomik, teknolojik vb. faktörlerin; eskiz örneklemeleri-uygulama aralığındaki ardışık evrelere eksiksiz biçimde girdi olarak sunulması sentezlenmelerine ve ortaya çıkan zorlukların çözümlenmelerine bağlıdır. Bu yönde sağlanması gerekli koşullardan bir tanesi; yürütücü aktörlere ilişkin olumsuzlukların inhide edilmesidir. Çünkü üretim organizasyonlarına ait girdilerin/çıktıların tamamı; yürütücü aktörler tarafından ele alındığı için bireysel/ortak çalışmalarda muhtemel eksiklikler, hatalar veya ihmaller; telafi edilemeyen veya bir başka aktörün iradesine sunulan eylemsel/düşünsel/yönetimsel boşlukları beraberinde getirebilmektedir. Tariflenen olasılıklar ise esasında; mekansal/biçimsel sunumun yani tasarımın niteliğini azaltma potansiyeli barındırmaktadır ve bu bakımdan değişmez hedef kriterleri için başlıca bir sorunsal vasıf taşımaktadır.

ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ VE AMACI

Çalışma; doğal çevreye kazandırılan mimari tasarımlara ilişkin mekansal ve biçimsel olumlu ve olumsuz etkiler üzerinde, yürütücü aktörlerin etkinlik paydalarının tespit edilerek tartışılmaları amacını barındırmaktadır. Bu bağlamda deneysel kurgu; ülkemizde sayılarının hızla artmalarına paralel olarak yoğun bir fiziki yapılanmanın sürdürüldüğü üniversite kampüslerinin

giriş kapıları üzerinden oluşturulmuştur. Söz konusu kütle grubunun tercih edilme nedeni; iç ve dış mekana (kampüs ve kent) ilişkin mimari niteliklerden etkilenme potansiyeli barındıran bir arayüz meydana getirmesi ve “yer”i / “kurum”u temsil gücüne sahip olması bakımından üniversite kampüsü yapı stokundan ayrışmasıdır. Mimari planlama süreci aktörlerine ait dinamiklerin daha belirgin olarak okunabilmeleri bağlamında bu özelliklerin; araştırmanın problem dilimi için anlamlılık arz ettiği düşünülmektedir. Bununla birlikte, bütün yürütücü aktörlerin çalışmalarını biçimlendiren temel bir konu olarak planlama süreci hedeflerinin irdelenebilmeleri için ilgili örneklem; eski – yeni kıyasına imkan sunabilen giriş kapıları çerçevesinde sınırlandırılmıştır. Deneysel çalışmada; gözlem ve incelemelerin gerçekleştirilmesi, fotoğraflama ile mevcut durum tespitlerinin yapılması, müellif hedeflerinin, işveren beklentilerinin ve mimari projelerin etüt edilmesi gibi yöntemlerden yararlanılmıştır.

ULUSAL MİMARİ PLANLAMA SÜREÇLERİ İÇERİSİNDE YÜRÜTÜCÜ AKTÖRLER

YÜRÜTÜCÜ AKTÖRLERE İLİŞKİN DİNAMİKLER

Ülkemizde yapay çevre eldesi için doğrudan iş verme, ihale ve yarışma olmak üzere üç farklı üretim organizasyonundan yararlanılabilmektedir (Akçay & Sahil, 2021). Bütün metotların ana omurgası temelde; tasarlayan (mimar) ve tasarlanan ilişkisi üzerine kuruludur. Literatürde; metotların tanıtımı için farklı birçok girdinin yerine öncelikle bu ilişkiye atıfta bulunulması, anlamlıdır. Buna göre; yarışma yönteminin, içerdiği ödüllendirme mekanizmasından dolayı motivasyon kaynağı oluşturduğu belirtilerek tasarımcı için önemi ortaya konulur. Bu sayede özgün tasarım önerileri geliştirmeye imkan sunan özelliği vurgulanır (Lipstad, 1989; Nematı, 2013; Strong, 1996). Doğrudan iş verme yönteminde; karşılanması talep edilen işlevin boyutu ve niteliği ile tasarımcının mesleki becerisi/deneyimi/başarısı/iletişim gücü vb. kriterler arasındaki korelasyon ön plana çıkarılır (Çalışlar vd., 2017). İhale yönteminde; mevzuat koşullarına uygunluk ve nicelik arayışının merkezine; süreç yönetimini üstlenmeyi talep eden tasarımcı ile tasarım önerisi konumlandırılır (Atay Kızıltaş, 2016). Üretim organizasyonlarının işletim sistemlerini özgül kılan faktörler ise; mimar-tasarım ilişkisini örüntüleyen bileşenlerin türü ve çeşitliliğidir.

Planlama süreçlerinin değişkenliği kapsamında tesis edilen bu ilişki için Hadid şu ifadeleri kullanmıştır (Özgüner, 2000; Kızılırmak, 2010, ss. 29):

“...Ben daima yanıt vermek için çalıştığım koşulları, bunun bir yarışma mı, bir program mı, yoksa bir müşteriye yapılan bir sorun mu olduğunu göz önüne alarak değerlendiririm. Önce koşulları irdelerim ve aynı zamanda da bunun nasıl açıklanabileceği üzerinde düşünürüm. Soyut bir biçimde bu koşulu nasıl değerlendirerek başlayabilirsiniz? Ve aynı zamanda da mevcut koşulları gözlemleyerek sizin düşüncenizin burada nasıl olabileceğini belirlersiniz. Bu uzun bir süreçtir, birkaç dakika alabilir, yıllar alabilir. Süreç gerçekte şu iki araştırmanın ortaya çıkışıdır: Biri programı, diğeri koşulları araştırmaktır ve eşzamanlı olarak da bunlar bir biçimde bütünleşip tek bir amaca dönüştürler...”

Bir planlama sürecinde mimar-tasarım ilişkisinin boyutu, mimar kaynaklı kararların; deneyimlenebilir, gözlemlenebilir, olumlu/olumsuz mekansal/biçimsel koşullar üzerindeki izdüşüm alanı üzerinden değerlendirilebilir. Bu ilişkinin yapılandırılma düzeyi; mimar tarafından alınan kararların, pratiğe aktarılabilirdiği orana paralellik arz etmektedir. Mimarlık bilgisine uygun bir sistematik ile işletilen ideal bir planlama süreci içerisinde, mimar ve çalışmalarına yönelik şu tespitler yapılabilir:

- 1) Mimar tarafından alınan kararlar; a) Düşünsel (tasarım – projelendirme – planlama), b) Eylemsel (inşa etme – üretme – gerçekleştirme), c) Yönetimsel (işlerin, ilişkilerin, emeğin, eşgüdüm içinde yürütülmesi) girdilerin tamamı ile bağıntılıdır (İzgi,1999).
- 2) Mimar; mesleki/bireysel yetileri kapsamında işlevsel, teknik, estetik koşulları kurgulamaya çalışması ve bu konuda sorumluluk üstlenmesi bakımından çok önemli bir kimliğe sahiptir (İzgi,1999).
- 3) Mimar, tasarımını; bağlamsal ve kütle içi ilişkileriyle bir bütün olarak geliştirir ve sonuç formuna ulaşır (Özen Yavuz & Akçay, 2012).

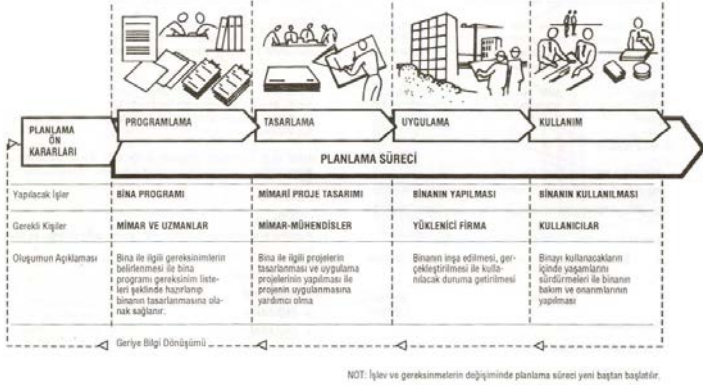
Mimari planlama sürecinin her evresinin; yeterli bilgi, birikim ve yetkinliğe sahip bir aktör tarafından koordine edilmesi; diğer yürütücü aktörlere ait sorumluluk ve yetkinlik sınırlarının korunması bakımından zaruridir. Bu misyonu, edindiği formasyon zemininde; tarihi ve güncel koşulları

önemli/öncelikli ayrımı yaparak okuyabilen; deneyimini, yorumunu, beceri ve donanımını kullanabilen bir özne olarak mimarın gerçekleştirmesi gerekir (İzgi,1999).

Mimar ile ilgili geniş ölçekli görev tanımları ve beklentiler; karmaşık ve çok yönlü eylemler dizgesinin, bir aktörün mutlak kontrolü altında yürütül(e)mediği gerçeğini de değiştirmemektedir. Mimar; karmaşık üretim organizasyonlarına dahil olan çok sayıdaki profilden (işveren, peyzaj mimarı, inşaat mühendisi, makine mühendisi, elektrik mühendisi, kentsel planlama uzmanı, yüklenici kurum/kuruluş) yalnızca bir tanesidir (Şekil 1). Özellikle günümüzde, kullanıcı gereksinimlerinin artması, karmaşıklaşması ve katılımcı yaklaşımların da yaygınlaşması ile birlikte; planlama süreçlerindeki disiplin temsilcilerinin çeşitliliği artmıştır. İşveren, mühendisler ve yüklenici gibi temel katılımcılara; hedeflenen yapay çevre tipine göre örneğin pedagoğlar/sosyologlar (eğitim binaları), doktorlar/hemşireler de (hastane binaları) eklenilebilmektedir (Karataş, 2014, ss.106). Eskiz örneklemeleri-uygulama alt süreci aralığında mimarın iletişim kurduğu ilk aktör, işverendir. İşveren (müteşebbis, bürokrat, yönetici); belirli bir fonksiyonun karşılanabilmesi hedefi ile sahip olduğu/yönetebildiği bütçe üzerinden, mimari planlama sürecinin başlangıcını gerçekleştirmektedir ve bu kapsamda arazi tespiti, seçili araziye ilişkin teknik veri dökümü, maliyet hesaplama gibi çalışmaları öncelikle tamamlamak durumundadır. Bu ön hazırlıkların ardından kurulan mimar-işveren ilişkisinin gündemi; beklentilerin tespitine dayanmaktadır. İşverenin; yapay çevreden ve planlama sürecinden beklentileri, kısıtlılıkları, mali yeterlikleri vb. detaylı bir şekilde listelenir. Mimar, bu göstergeler ışığında; bilimsel araştırmalar, arazinin bulunduğu çevre ile ilgili sosyal ve teknik özellikler, yönetmelikler ve konunun uzmanları üzerinden program oluşturmak durumundadır (Akçay, 2018).

İşveren ve mimarın, planlama sürecindeki çalışmaları; bilişsel ve duygusal yaklaşım biçimlerinin birlikteliklerine dayalı olarak sürdürülmektedir. İlk evreler düşünüldüğünde dahi mimar; tasarım problemini kavramak, öneriler geliştirmek, bu önerileri 2-3 boyutlu algılanabilir sunumlara dönüştürmek gibi eylemleri; evrensel mimarlık birikimi ve öznel değerleri ışığında yürütmektedir. Öznel değerlerin zemininde; algı ve beğeni durumu ile

birlikte kültürel, ekonomik, siyasi, dini, ideolojik vb. unsurlar yer almaktadır. Bu kapsamda, mimarın mevcudiyetinin; tasarıma ait geometrik özelliklerin yanı sıra anlamsal/soyut boyuta da etkilerinin bulunduğunu vurgulamak gerekir (Akçay, 2021).

Şekil 1. Mimari planlama süreci eylemleri ve aktörleri (Arcan&Evcı, 1992, ss.49).

Palmer, Pamir, Çotuksöken; mimar-tasarım arasındaki ilişki ve bir aktör olarak mimar için sırasıyla şu ifadeleri kullanmıştır (Palmer, 2008, ss.40; Pamir, 2001, ss.22; Çotuksöken, 2004, ss.153):

“...Diyebiliriz ki bir nesne, bir kişi ile ilişkisi olmadığında anlamsızdır ve bu ilişki de manayı belirleyicidir...”

“...Mimarın bu ilişkideki son hedefi ve görevi, tasarım eylemiyle dünya topografyası üzerinde fiziksel bir mekanın oluşturulmasıdır. Bu mekanın oluşumunda ise, insanla nesne arasında ve tarih boyunca oluşmuş coğrafi, sosyal, kültürel, ekonomik sistemler arasındaki ilişkiler kullanılmaktadır...”

“...Özne olarak mimar ya da mimar özne, aynı zamanda yaptığı işi her ikisinin olanaklarına da ‘borçlu’ dur ve yine onlardan ‘sorumlu’ dur. Mimar doğayı da kültürü de ‘şimdi ve buradan’ hareketle tarihselliği içinde ‘kavramak’, onu ‘çerçevelemek’, onun üzerinden ‘yayılmak’, onu

yeniden 'yazmak' zorundadır. Mimarlık adını alan ve düşünüp taşınan bir özne olarak mimarın gerçekleştirdiği bu etkinlikte, doğanın bir parçası olan 'yer' bir sanat, teknik olarak aynı zamanda somutlaşan bir biçimsellik içinde çerçevelenmekte, ölçülüp biçilmekte, yeniden oluşturulmaktadır..."

İşveren tarafından mimara aktarılan taleplerde de teknik boyutun yanı sıra bireysel tercihlerin bulunabilmesi durumu; yadsınamaz bir gerçektir. Mimarın görevi, öznel taleplerin; mimarlık bilgisine uygun bir formatta dengelenmesidir. Salt teknik veriler üzerinden yürütülen ve işverenin/mimarın bireysel tercihlerinden tamamen arındırılmış bir programlama ve mimari tasarım çalışmasının da; planlama sürecinin sürdürülebilirliği bakımından doğru olmadığı belirtilmelidir. Bu noktada; karşılıklı iletişimin ve dil birliğinin önemi vurgulanmalıdır (İzgi, 1999). Tasarım alt süreci ile birlikte mimar, projesini; farklı meslek gruplarının da katılımı ile geliştirmeye başlar. Peyzaj mimarı, mühendisler, şehir ve bölge planlama uzmanı gibi bireylerin her birinin; disiplinlerinin kendilerine kazandırdığı ölçek, perspektif ve terminoloji üzerinden yaklaşım biçimi geliştirmesi, beklenen bir tablodur. Bu tablonun mevcudiyetinde mimar; tasarımının ana strüktürünü muhafaza ederek disiplinler arası girdilerin sürece aktarılmasını sağlamalıdır (Akpınar & Aysev, 2011). Tasarım alt süreci sonucunda ortaya konulan iki boyutlu mimari projelerin, doğal çevreye kazandırılmak üzere kaba ve ince yapı işlemleri, uygulama süreci boyunca yükleniciler tarafından takip edilmektedir. Yüklenicilerden beklenen işe; yorumlamaya ve müdahaleye kapalı, tarifli adımlardan oluşan eylemleri yerine getirmeleridir (Şen, 2006).

Çok katmanlı yapılanması ile bir planlama süreci esasında; mimari tasarımın doğal çevreye kazandırılması ile sonlanmamaktadır. İnşa eyleminin ardından mimari tasarım; hizmete sunulacak kullanıcılar ile etkileşime girmekte, kullanıcının mekansal/biçimsel niteliğe yönelik tepkileri ortaya çıkmaya başlamaktadır. Bu sayede hedef kriterlerin gerçekleşme durumuna yönelik bir değerlendirme yapılabilmesi mümkün hale gelmektedir. Değerlendirmeler üzerinden de yürütücü aktörler ile ilişkili dinamiklerin mekansal/biçimsel nitelik üzerindeki olumlu/olumsuz etkileri tartışılmaktadır. Kullanıcı-mimari tasarım ilişkisi; üç farklı şekilde

sonuçlanabilmektedir. Bunlar: 1-Kullanıcı-mekan uyumunun tam olarak sağlanması, 2-Beklentilere ve eylemlere uygun koşulların oluşturulmaları için yapay çevreye kullanıcı tarafından mekansal/biçimsel müdahalelerde bulunulması, 3-Kullanıcı-mekan uyumu yönündeki müdahalelerin yeterli olmamasından dolayı yapay çevrenin terk edilmesidir (Sanoff, 1977).

YÜRÜTÜCÜ AKTÖRLER İLE İLGİLİ MUHTEMEL OLUMSUZLUKLAR

Mimari planlama sürecinde yürütücü aktörlerin ortaya koymaları gereken bireysel veya müşterek çalışmalar; nitelik sorunları barındırabilir veya çalışma hacimleri; üstlenilen misyona ve işleyişe aykırı şekilde genişleyebilir/daralabilir. Bunlar da; organizasyon dengesinin ve bütünlüğünün yitirilmesini, tasarım niteliğinin azalmasını mümkün kılabilir. Ulusal mimari planlama süreçlerinin erken evrelerinde, hedef fonksiyon – arazi uyumu ve hedef fonksiyon – mali kaynak denliği ile ilgili işverenin göz önünde bulundurmadığı, gerekli hassasiyeti gözetmediği hususlar; son adım olmasına rağmen kullanıcılar için dahi işlevsel/görsel zorluklara sebebiyet verme potansiyeli barındırmaktadır. İşveren tarafından etüt edilmesi gerekli başlıklar ve negatif yönlü sonuçları şunlardır:

- i) Yakın çevredeki fonksiyonlar ve arterler: Sirkülasyon yoğunluğu ve ulaşım güçlüğü,
- ii) Büyüklükler: Kapasite sorunları,
- iii) Meteorolojik/topoğrafik/jeolojik vb. özellikler: Tadilatlar ve işlevsel değişiklikler,
- iv) Hedef fonksiyona eşdeğer geçmiş uygulamaların maliyeti: Ön tasarımın değişimine uzanan uygulama kararları (açık alanın/kapalı hacmin kaldırılması veya küçültülmesi, şeffaflık/masiflik oranında ve diğer malzemelerde değişiklikler vb.)

Mevcut tasarım sorunlarının belirlendikleri, çözümlenmeleri yönünde hedeflerin saptandıkları, son olarak mekansal/biçimsel göstergelerin tanımlandıkları program (Preiser, 1991) için mimar; geniş ve rasyonel bir veritabanı kullanmak durumundadır. Bilimsel çalışmalara, standartlara, yasa ve yönetmeliklere, kullanıcı profili odaklı araştırmalara dayanmayan ve tahmin ağırlıklı verileri içeren programların; mekansal/biçimsel niteliğe olumsuz etkileri kaçınılmazdır (Inceoğlu, 1977). Mimarın, program ile ilgili

bireysel çalışmalarındaki hataların genellikle kullanıcılar tarafından telafi edilmeye çalışıldığı belirtilmelidir. Benzer durum; tasarlama eylemi için de söz konusudur. Yakın çevre ilişkileri, yatay/düşey sirkülasyon ağı, mekansal organizasyon, büyüklükler vb. ile ilgili tasarım sorunları; tadilat, dönüşüm, tasarım bütünlüğünü deforme eden lokal müdahaleler anlamına gelebilmektedir. Bu durumun ortaya çıkmasında mimara özgü sebepler; mesleki tecrübe, bilgi birikimi ve disiplinler/disiplinler arası iletişim zayıflığı, temsil araçlarının mekansal deneyimden ve gerçeklikten uzak olabilmeleri vb. şekilde sıralanabilir.

Program oluşturulurken işveren; ana eksene kendi gündemini konumlandırarak mimarı pasifize etmeye çalışabilir (Akçay & Paç, 2023). İşveren; geleneksel, modern, kentsel, kırsal vb. çevre verilerinin değişkenliğinden tamamen bağımsız bir yaklaşım sergileyebilir; popüler kültür, reklam, moda vb. parametrelerin etkisinde kalarak kitsch, taklit, eklettik kavramlarına örnek teşkil eden tasarım beklentilerine sahip olabilir (Şentürer, 2004). Mimar; program kurgusunun yanı sıra tasarlama eylemine de uzanan bu zorlu ilişkiler ağını yönetmek durumundadır (Akpınar & Aysev, 2011). Diğer yandan mekansal/biçimsel beklentilerin veya bütçe zorluklarının işveren tarafından mimara iletilmeme olasılığı da bulunmaktadır. İlgili boşluk; işverenin telafi amaçlı ardışık evrelerde daha etkin rol almasına neden olabilmekte, uygulama veya takip eden kullanım sürecindeki tasarım bütünlüğünün deformasyonuna zemin hazırlayabilmektedir (Şen, 2006; Farrelly, 2011). Herhangi bir gerekçeye dayanmadan işveren tarafından tasarlama veya uygulama süreçlerine müdahale edilebilmesi de mümkündür (Akçay, 2018). Bu durumun; mimara ait eylemsel hacmin daralmasını beraberinde getirdiğine şüphe yoktur.

Müellife ait mimari projeye inşaat ekonomisi ve pratiklerinin de etkisi olabilmektedir. Doğal çevreye kazandırılan tasarım bu durumda; müellifi mimar olduğu sanılan bir işveren veya yüklenici kurum/kuruluş ürünü haline gelmektedir (Akpınar & Aysev, 2011). Ülkemiz uygulama süreçlerinde mimarın aktif rol alamaması nedeniyle oluşan bu tabloyu Cengizkan şöyle eleştirmektedir (Cengizkan, 2009, ss.19):

“...Tasarımcı ile ürün, ya da müellif ile eser arasındaki ilişkiyi üretim süreci boyunca ve o ortamda bağıtlayan kurallar, müellif tasarımı bitirdiği anda ya bitip buharlaşmakta ya da biçim değiştirip başkaları tarafından kararlaştırılan, adeta ‘bağışlanan’ değerlere dönüşmektedir...”

ÜNİVERSİTE KAMPÜSÜ GİRİŞ KAPILARI / ULUSAL DÜZEYDEKİ ÖRNEKLER ÜZERİNDEN DEĞERLENDİRMELER

Bilginin üretildiği, dönüştüğü ve yayıldığı “üniversiteler”; kültürel, sosyolojik, ekonomik vb. parametreler bağlamında içerisinde bulunduğu kent ile doğrudan diyalog halindedir. Bu noktada, diyalogun tesis edildiği öncül kütle; bir arayüz/sınır elemanı olarak giriş kapısıdır.

Giriş-çıkış, iç-dış, açık-kapalı, bitiş-başlangıç gibi zıtlıkları beraberinde getiren üniversite kampüsü giriş kapılarının; salt kontrollü ve disiplin sağlayan bir mekanizmanın parçası olmadıkları bilinmektedir. Üniversite kampüsü yapı stokuna ait bu bileşenler; fonksiyonel özelliklerinin yanı sıra yerel/kurumsal kimliği temsil etme potansiyeli de barındırmaktadır. Kent merkezlerindeki tarihi bina veya bina gruplarında yürütülen faaliyetlerin zamanla niceliksel artışa paralel olarak dış çeperlerde sürdürülmeye başlanması; bu arayışlara hız kazandırmıştır (Onur & Özeren, 2020, ss. 44-55).

Eskinin kaldırılması – yeni ürünün uygulanması esasına göre bütünden ayrımlanarak araştırmanın deneysel bölümüne dahil edilen üniversite kampüsü giriş kapısı örneklerine ilişkin planlama süreçlerinin; iki farklı yöntem üzerinden işletildikleri saptanmıştır. Buna göre, işveren talebinin gündeme gelmesinin ardından ilgili giriş kapılarının;

- i) Bir bölümü çağrılı teklif kapsamında akademisyenler tarafından tasarlanmıştır. Bunlar: Gazi Üniversitesi Merkez Kampüs A Giriş Kapısı ve Kırıkkale Üniversitesi Kampüsü Giriş Kapısı’dır.
- ii) Bazıları ise kurum personelleri üzerinden, doğrudan iş verme veya ihale yolu ile elde edilmiştir. Bunlar: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Kampüsü Batı Giriş Kapısı ve Ege Üniversitesi Merkez Kampüs Ana Giriş Kapısı’dır.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ MERKEZ KAMPÜS A GİRİŞİ KAPI TASARIMI VE YAKIN ÇEVRE DÜZENLEMESİ

Gazi Üniversitesi Yapı İşleri Daire Başkanlığı'nın talebi ile Merkez Kampüs A giriş noktasında bulunan eski giriş kapısının kaldırılarak (Şekil 2) temsil gücü yüksek bir tasarım ortaya konulmasına yönelik olarak 2011 yılında muhtelif öneriler geliştirilmiş, farklı akademisyenlere ait bu alternatifler içerisinde uygulanmak üzere bir tasarım önerisi tercih edilmiştir.

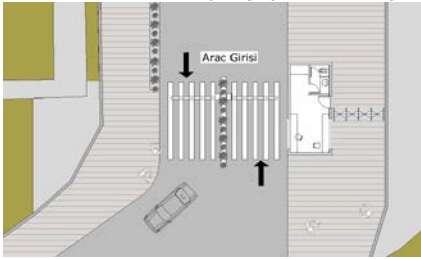

Şekil 2. 2012 yılında kaldırılan Gazi Üniversitesi Merkez Kampüs A Giriş Kapısı (URL-1).

Seçili mimari projede giriş kapısının; tekil kütle üretimi düzeyinde kalmaması, yakın çevresi ile birlikte bütüncül olarak ele alınması gerektiği savunulmuş ve buna göre geniş yüzeyli Dolunay Parkı da bir tasarım girdisi olarak kullanılmıştır. Giriş noktası; güvenlik birimini, turnikeleri barındıran bir adet kule ve yatayda konumlanan bir adet giriş takı ile tanımlanmaya çalışılmıştır. Dolunay Parkı sınırları içerisinde; kullanıcıları kuleye yönlendiren bir duvar tasarlanmış, düzensiz konumlu büfeler bir araya getirilmiş, açık otoparklar oluşturulmuş, sert ve yeşil zeminin lineer dağılımı sağlanmıştır (Şekil 3-6).

Şekil 3. Ön projeye ait vaziyet planı (Özen vd., 2012).

Şekil 4. Ön projeye ait kule planı (Özen vd., 2012).

Şekil 5. Ön projede Dolunay Parki büfe planları (Özen vd., 2012).

Şekil 6. Ön projeye ilişkin 3 boyutlu görseller (Özen vd.,2012).

Müellifler; tasarım problemlerini ve bu kapsamda önerilen çözümleri şu şekilde ifade etmiştir (Özen vd., 2012):

“Tasarım alanının bütünü yoğun bir yaya sirkülasyonu barındırmasına rağmen Dolunay Parkı; etkin bir biçimde kullanılamamaktadır. Ayrıca Dolunay Parkı; Merkez Kampüs’ten de kopuk bir görüntü sergilemektedir. Mevcut giriş kapısı; yakın çevredeki binaların arasında kalması ve yer itibariyle dar bir alanda konumlanmış olmasından dolayı Mevlana Bulvarı’ndan algılanamamaktadır. Bu tespitler bağlamında;

i) Giriş noktasının; düşeyde yükselen, Gazi amblemini de üzerinde taşıyan bir kütle yardımıyla farklı perspektiflerden algılanabilirliğinin artırılması amaçlanmıştır. Düşeyde yükselen kütle ayrıca tabanda, güvenlik birimleri için gerekli olan hacmi oluşturmaktadır.

ii) Düşeyde yükselen kütle; “Gazi” ismine gönderme yapan yatay doğrultulu bir “tak” ile dengelenmeye çalışılmıştır.

iii) Dolunay Parkı içerisindeki büfeler belli bir düzen arz edebilmeleri için tek bir bölgede toplanmıştır. Dolunay Parkı; giriş kapısına çağrıştırmacı bir tavır sergilemesi amacıyla çeşitli peyzaj ve yapı elemanlarıyla donatılmıştır.

iv) Giriş kapısı ile bir bütün olarak ele alınan ve “Gazi”li olmak ayrıcalıktır.” söylemi ile kullanıcıları karşılayıp kampüse yönlendiren bir duvar tasarımı gerçekleştirilmiştir.”

Müelliflere ait mimari proje; birçok değişiklikler kapsamında 2012 yılında eski giriş kapısı kaldırılarak (Şekil 7) uygulanmış ve kullanıma sunulmuştur. İlgili değişiklikler şu şekilde sıralanabilir:

i) Giriş takı ve zemindeki su ögesi ile birlikte yönlendirici duvar tasarımının uygulanmaması,

ii) Dolunay Parkı ve içerisindeki açık otoparkların, büfelerin; mimari projeden tamamen bağımsız biçimde düzenlenmeleri,

iii) Kulenin oturma alanının genişletilmesi, kule-turnike ilişkisinin mimari projedeki konuma aykırı şekilde yerleşke içerisine alınması ve kulenin çatı eğiminin tanımsız bir noktada sonlandırılarak sürekliliğinin kaybedilmesi (Şekil 8-11).

Şekil 7. Kullanıma sunulan kuleye ait görsel (Akçay & Paç, 2021).

Şekil 8. Dolunay Parkı ile ilgili güncel hava fotoğrafı (Google Earth, 2023).

Şekil 9, 10, 11. Dolunay Parkı ve çevresine ait görseller (Akçay & Paç, 2021).

Halihazırda deneyimlenmekte olan mimari koşullar; ön projenin büyük oranda pratiğe aktarılamadığını kanıtlar niteliktedir. Müellifler tarafından mimari proje raporunda sıralanan çevresel problemlerin büyük bir bölümünün de devam ettiği söylenebilir. Buna göre yürütücü aktörler üzerinden mevcut tablonun nedenleri şu şekilde tasnif edilebilir:

i) Uygulama sürecine müelliflerin aktif katılım sağlayamamalarına bağlı olarak işveren ve yüklenici kurum tarafından müdahaleler gerçekleşmiş; kule biçimlenmesi/işlevi belirli düzeyde mimari projeden bağımsız strüktüre edilmiştir. Bu bağımsızlık özellikle Dolunay Parkı uygulaması için üst sınırlardadır. Hizmete sunulan Dolunay Parkı ve çevresi ile mimari proje kararları arasında hiçbir korelasyon bulunmamaktadır.

2) Bütçe zorlukları nedeniyle giriş takı, Dolunay Parkı içerisindeki su ögesi ve yönlendirici duvar elemanı; uygulamaya dahil edilmemiştir. Planlama süreci ön hazırlıklarının yetersizliğine işaret eden bu sonuç; müellif hedeflerinin ve konseptin önemli ölçüde karşılıksız kalmasına zemin hazırlamıştır.

3) Müellifler, kullanım sürecindeki değişikliklere de müdahil olamamıştır. Kule cephesine eklenen saçak; geometri ile uyumsuzluk arz eden eklektik bir yapıdadır. Uygulama sürecinde turnike konumlarının değiştirilmesi; bu eklektik görüntünün ön cepheden algılanmasını beraberinde getirmiş ve şekil niteliğın daha fazla azalmasına zemin hazırlamıştır.

KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ KAMPÜSÜ GİRİŞ KAPISI

Kırıkkale Üniversitesi yönetiminin talebi üzerine kampüs giriş noktasında bulunan eski giriş kapısı kaldırılarak (Şekil 12) yerine 2017 yılında, akademisyen müellifi tarafından yeni bir tasarım ürünü geliştirilmiştir.

Şekil 12. 2017 yılında kaldırılan Kırıkkale Üniversitesi kampüsü giriş kapısı (URL-2).

Müellife ait mimari projede giriş kapısının; içerisinde yer aldığı bölgeden kopuk/bağımsız kalmaması gerektiği düşünülmüş ve özellikle Ankara – Samsun Otoyolu gibi bir arterle ilişki kurulmasının önemli olduğu savunulmuştur. Buna göre, kütle plastiği, yerleşim biçimi ve yükseklik üzerinden ilgili arterin varlığını gözetten bir yaklaşım benimsenmiştir (Şekil 13-16). Müellif, bu çerçevede şunları ifade etmiştir (Yıldırım, 2022):

“Kırıkkale Üniversitesi kampüsü eski giriş kapısının; işlevini yerine getiremediği, fiziki ömrünü tamamlamak üzere olduğu ve kurumun vizyonunu yansıtmadığı gibi gerekçelerle yönetim tarafından yeni bir tasarım talep edildi. Yeni tasarımdan beklenen; Ankara - Kırıkkale ve Kırıkkale - Ankara istikametlerinden algılanabilecek bir niteliğe sahip olmasıydı. Yani tasarımın çıkış noktası “yön” / “yönlenme” üzerine gelişti.”

Şekil 13. Kırıkkale Üniversitesi kampüsü yeni giriş kapısı-Ankara-Samsun otoyolu ilişkisi (Yıldırım, 2022).

Şekil 14. Kırıkkale Üniversitesi kampüsü yeni giriş kapısının kütle plastiği (Yıldırım, 2022).

Kırıkkale Üniversitesi kampüsü yeni giriş kapısına ilişkin ön projenin, minimal değişiklikler üzerinden uygulanarak kullanıma sunulduğu görülmektedir (Şekil 15). Müellifin görüşleri de bu sonucu doğrulamaktadır (Yıldırım, 2022):

“...Bu doğrultuda bir tasarım önerisi geliştirdim ve yönetim tarafından beğenilerek uygulama sürecine başlandı. Uygulanarak kullanıma sunulmuş olan proje, tasarlanandan bir miktar farklı. Bunun da en önemli nedeni tabii ki maliyet. Mesela uygulama çizimlerinde yapı çelik olarak düşünülürken uygulama aşamasında uzay kafes sisteme dönüldü. Alüminyum kompozit paneller; ön projede eğimli ve pürüzsüz kurgulanmış ancak uygulamada düz ve kırılarak gerçekleştirilmiştir. Ayrıca mevcut durumda, Kırıkkale Üniversitesi yazısı ve logo boyutları; çok daha küçük uygulanmıştır ama genel olarak ön proje, yaklaşık yüzde 80 oranında korunmuştur diyebilirim...”

Şekil 15. Kırıkkale Üniversitesi kampüsü yeni giriş kapısının uygulama süreci (Yıldırım, 2022).

SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ KAMPÜSÜ BATI GİRİŞ KAPISI VE EGE ÜNİVERSİTESİ MERKEZ KAMPÜS ANA GİRİŞ KAPISI

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi yönetimi; 2018 yılında 3 adet kampüs giriş noktasının tamamı için giriş kapısı talebinde bulunmuştur. Bunlar içerisinde uzun yıllar kullanılan batı giriş kapısı; ilk sırada ele alınarak yıkılmış ve yerine yeni ürün inşa edilmiştir. Eski giriş kapısının; bağlamsal ilişkilerden yoksun, kütle ölçekli planlandığı tespit edilebilmektedir. Diğer yandan, 2018 yılında ortaya konulan ürünün de; bağlama dair hiçbir öneri sunmadığı ve biçimsel olarak bütünüyle tarihsel repertuardan beslendiği görülmektedir (Tablo 1). İşverenin (yöneticinin) beyanı, ürün ile ilgili yaklaşımı özetler niteliktedir (URL -3):

“...Üniversitemizin yıllar önce yapılan bir ana giriş kapısı vardı. Şu an üniversitemizin üç girişi var. Bu üç girişe de yeni kapılar yapıyoruz. Selçukluyu, Osmanlıyı ve Cumhuriyeti temsil eden kapılar seçtik... Üniversitemizin logosu da Selçuklu'dan günümüze tarihimizi simgelemektedir...”

Ege Üniversitesi yönetimi tarafından Merkez Kampüs ana giriş noktası için 2018 yılında yeni bir kapı tasarımı talep edilmiş ve böylece uzun yıllar kullanılan eski tarihli metal kule yıkılmıştır. Yıkımı gerçekleşen yapının; tartışılabilir olmakla birlikte, özellikle malzeme kullanımı ve yükseklik bağlamında görsel bir kimlik taşıdığı ifade edilebilir. Buna mukabil, yeni

uygulamanın; tesadüfi/kararsız yerleşimi, yenilikten uzak betonarme malzemesi ve geometrik dili/oranları; planlama süreci ile ilgili problem kaynaklarını düşündürmektedir. İşveren (yönetici) açıklamalarındaki “sürdürülebilirlik”, “aynı kapının farklı bir girişe de yapılması”, “yeşil kampüs” gibi kalıpların; yeni giriş kapısının karakteri ile tamamen zıt anlamlar barındırması, planlama sürecinin işletimini aydınlatmaktadır. İşverenin söz konusu beyanı şu şekildedir (URL-4):

“Ege Üniversitesi güvenliği, temizliği ve yeşil kampüsüyle örnek bir yapıya sahip. Sürdürülebilir üniversite olma felsefesiyle birlikte bütün bu güzellikleri sembolize edecek yeni giriş kapısının yapımı sürüyor. Çalışmaların yaklaşık 1 ayda tamamlanmasını bekliyoruz. Aynı kapıyı Yeşil Köşk’ün de bulunduğu girişe de yapacağız. Üniversitemiz, yeşil kampüs, plaka tanıma, aydınlatma ve güvenlik kamerası sistemleriyle yeni döneme daha güvenli ve yaşanabilir bir şekilde başlayacak. Bir anlamda yeni kapılar tüm bu güzellikleri sembolize edecek.”

Tablo 1. Kurum personelleri, doğrudan iş verme veya ihale yolu üzerinden değişimi gerçekleştiren kampüs giriş kapıları.

Üniversite	Kaldırılan Giriş Kapısı	Mevcut Giriş Kapısı
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Kampüsü Batı Giriş Kapısı	 Şekil 16. (URL-5)	 Şekil 17. (URL-6)
Ege Üniversitesi Merkez Kampüs Ana Giriş Kapısı	 Şekil 18. (URL-7)	 Şekil 19. (URL-8)

SONUÇ

Araştırma, sürekli ve hızla genişleyen ulusal yapı stokunun; benzer ivme ile nitelik bakımından seviye kazanabilmesi için mimari planlama sürecine ilişkin bir problem dilimine odaklanmaktadır. Buna göre özgün, işlevsel, sürdürülebilir, estetik yapay çevrelerin elde edilebilmesinin koşullarından bir tanesi; yürütücü aktörlere ait çalışma düzenlerinin optimize edilmesidir. Yükseköğretime yönelik fiziki mekan üretimi kapsamında ölçeklendirilen ve sınırlılıklara dayalı olarak tamamlanan araştırmanın deneysel bölümü; sonuçları bakımından ilgili koşul için anlamlılık arz etmektedir. Seçili örneklemde; tasarım bütünlüğünün yitirilmesi, fonksiyonel ilişkilerin zayıflaması, kimliksizlik, taklit gibi problemlerin olduğu, bunlar ile yürütücü aktörlere ilişkin dinamikler arasında da güçlü korelasyon bulunduğu saptanmıştır. İlgili sonuçların ortaya çıkmasına zemin hazırlayan planlama sürecine ait eylemsel/düşünsel/yönetimsel boşluklar ve sonuçları şu şekilde sıralanabilir:

Ön hazırlık evresinde işverenin bireysel/ortak çalışmalarındaki eksiklikler

Hedef yapay çevre için gerekli mali kaynağın belirlenmesinde işverenin, tamamen bağımsız bir tutum sergileyebildiği görülmektedir. Bu yaklaşım; bilimsellikten uzak, tahminlere ve rasyonel olmayan beklentilere dayandığında, planlama süreci ve mimari tasarım hedefleri de karşılıksız kalmaktadır. Gazi Üniversitesi Merkez Kampüs A Girişi Kapı Tasarımı ve Yakın Çevre Düzenlemesinde olduğu gibi işverenden kaynaklanan bu sorunsal; mimari tasarıma ait bazı öğelerin uygulanamaması nedeniyle bağlamsal ilişkileri yitirilen bir kulenin ve giriş noktasından bağımsız, parsel izlenimi sunmaya devam eden bir park düzenlemesinin ortaya çıkmasına sebebiyet vermiştir. Peyzaj mimarlığı ve inşaat mühendisliği disiplin temsilcileri de bu süreçte işverenin yönlendirmelerine bağlı olarak çalışmalarını revize etmek durumunda kalmıştır. Kıyaslama yapıldığında, eski/yeni değişimi ile anlamlı bir mimari tablo üretilmediği söylenebilir.

Tasarım alt sürecinde işveren hâkimiyetinin mimarın çalışma hacmini daraltması

Mimarın, tasarlama eyleminde tamamen işverene göre pozisyon alması; mimarlık bilgisinin pozitif yönlü gelişimini engelleyen, niteliksiz bir yapılaşma aracıdır. Son yıllarda hizmete sunulmuş olan Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Kampüsü Batı Giriş Kapısı ve Ege Üniversitesi Merkez Kampüs Ana Giriş

Kapısı; uzak ve yakın çevresi ile hiçbir organik bağlarının bulunmaması, noktasal kurgulanmaları ve taklit/kitsch tanımına uyan genel görünümleri bakımından bu çerçevede değerlendirilebilir. Söz konusu üretimlerin temelinde; bireysel beğenilerin/heyecanların etkisindeki işveren ve işverenin gündemine göre pozisyon alan mimarın yer aldığı düşünülmektedir. Mimardan beklenen, işveren taleplerini; güncel tipolojiler, çevresel referanslar, teknolojik yenilikler ve toplumsal, siyasi, bilimsel, sosyo-kültürel göstergeler ışığında mesleki kabiliyetinden yararlanarak yorumlamasıdır. Eski giriş kapılarının koşulları göz önünde bulundurulduğunda; yeni bir üretimin gerekliliği de sorgulanır hale gelmektedir. Örneğin; Ege Üniversitesi Merkez Kampüsü ana giriş noktasında bulunan eski kapının strüktür sistemi ve simgesel kimliği, yeni giriş kapısına kıyasla; işveren beklentilerine daha fazla paralellik göstermektedir.

Uygulama sürecinde yüklenici kurumun/kuruluşun, kullanım sürecinde ise işverenin çalışma hacimlerini genişletmeleri

Gazi Üniversitesi Merkez Kampüs A Girişi Kapı Tasarımı ve Yakın Çevre Düzenlemesinde olduğu gibi uygulama ve kullanım sürecinde gerçekleşen işveren müdahaleleri ile ilgili mimarın; engelleyici/yönlendirici rol yürütmesi güçleşebilmektedir. Benzer zorluk, uygulama sürecindeki yüklenici kurum/kuruluş müdahaleleri için de söz konusudur. Mimar ile birlikte yürütülemeyen bu alt süreçlerin mekânsal/biçimsel sorunları beraberinde getirmesi ise beklenen bir sonuçtur.

Giriş kapısı örneklerinden Kırıkkale Üniversitesi Kampüsü Giriş Kapısı projesine ilişkin planlama süreçlerinin, aktörler bağlamında nispeten daha sağlıklı yürütüldüğü söylenebilir. Bunun sonucunda; bir güvenlik kulübesinin ve üzerindeki örtünün meydana getirdiği eski giriş kapısına kıyasla mimari niteliğin belirgin şekilde arttığı ifade edilebilir. Akademisyenler, öğrenciler ve idari personellerin çok yönlü olarak deneyimleyebildikleri üniversite kampüslerine ait yapıların; aynı zamanda kentli ile görsel boyuta dayalı bir ilişkiye sahip oldukları bilinmektedir. Bu etkileşim kümesinin boyutu, araştırma sonuçları ile birlikte düşünüldüğünde; benzer çalışmalara odaklanılmasının gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Tekrarlı sonuçlara bağlı olarak bu gibi araştırmaların diğer yapay çevre kategorilerine dağılımı için projeksiyonlar ortaya konulmalıdır. Çünkü aktörlere ait bireysel/ortak

çalışma hacimlerinin nitelik sorunları barındırmaları ve üstlenilen misyona/işleyişe aykırı şekilde genişlemeleri/daralmaları; anlamlı bir mimarlık gündeminin oluşmasını güçleştirmektedir.

KAYNAKÇA

Akçay, F. Ç. (2018). Yarışma yöntemi ile elde edilen mimari projelerde işlevsel niteliğin artırılmasına yönelik bir model önerisi: Belediye hizmet binaları örneği, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Akçay, F. Ç., Paç, D. G. (2021). Dolunay Parkı ve çevresine ait görseller.

Akçay, F. Ç., Paç, D. G. (2021). Kullanıma sunulan kuleye ait görsel.

Akçay, F. Ç. (2021). Ulusal mimari proje yarışmalarını kullanıcı – mekan ilişkisi üzerinden okumak. Online Journal of Art and Design, 9(3), s.211-233.

Akçay, F. Ç., Paç, D. G. (2023). Erk Eksenli Ulusal Mimari Proje Yarışmaları: 70'li Yıllar Hükümet Konakları. F. Sönmez & S. Arslan Selçuk (Editörler), Anadolu'nun Yeniden İmarında Yarışma Projeleri: Yüzyılın Mimari Yarışmaları Üzerine (1930-1990) (ss. 268-283). İdealkent Yayınevi.

Akçay, F. Ç., Sahil, S. (2021). Yarışma pratiğinden yansımalar. Yapı Dergisi, 470, 58-65

Akpınar, İ. Y. & Aysev, E. (2011). Küreselleşen İstanbul'da bir sosyal aktör olarak mimarın rolü. Mimarlık / Dosya, Sayı 27, s.46-52.

Arcan, E. F. & Evcı, F. (1992). Mimari Tasarıma Yaklaşım. 2K Yayınevi, s. 49.

Atay Kızıltaş, Z. M. (2016). Mimarlık yarışmalarının biyopolitika üzerinden sökülümü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

- Cengizkan, A. (2009). Türkiye’de mimar ve eser: Tanımsız bir ilişkinin dayanılmaz dağınıklığı. Mimarlık Dergisi, 349, s.19.
- Çalışlar, H., Kanıpak, Ö., Özyurt, E. (2017). Mimarlık ve mimar nasıl pazarlanır? Pazarlasak mı, yoksa pazarlamasak mı?, Arredamento Mimarlık Dergisi, 314, s.78-89.
- Çotusöken, B. (2004). Felsefe-Özne-Söylem. İnkılap Kitabevi, s.153.
- Farrelly, F. (2011). Mimarlığın temelleri. (N. Şık, Çev.). Literatür Kitabevi.
- Google earth (2023). Dolunay Parkı ile ilgili güncel hava fotoğrafı.
- İnceoğlu, N. (1977). Bina programlama sürecine analitik bir yaklaşım.Doçentlik Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- İzgi, U. (1999). Mimarlıkta süreç kavramlar ilişkiler. Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul
- Karataş, B. (2014). Mimari ürünün görsel kimliğinin belirlenmesinde “mimar-işveren” etkilerinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi, Yakın Doğu Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Lefkoşa.
- Kızılırmak, H. (2010). Mimari tasarım sürecinin betimlenmesi. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, s.29.
- Lipstad, H. (1989). The experimental tradition. In H. Lipstad (Editor). The experimental tradition: Essays on competitions in architecture. New York: Princeton Architectural Press, s.9-19.
- Nemati, B. (2013). Improving Maslow’s hierarchy of needs: New approach to needshierarchy. Applied Mathematics in Engineering, Management and Technology, 1(1), s.1-16.

- Onur, B. & Özeren, Ö. (2020). 21. yüzyıl Türkiye'sinde tarihsici mimarlığın izi: Üniversite giriş (nizamiye) kapıları. *Euroasia Journal Of Social Sciences Humanities*, 7(3), s. 44-55.
- Özen Yavuz A., Akçay F. Ç. (2012). Development of an approach for producing architectural form in design education. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 51, s.222-227.
- Özen Yavuz A., İlerisoy, Z. Y., Akçay F. Ç. (2012). Gazi Üniversitesi Merkez Kampüs A Girişi Kapı Tasarımı ve Yakın Çevre Düzenlemesi'ne ilişkin genel bilgiler, vaziyet planı, kat planları ve görseller. Ankara.
- Özgüner, A. (2000). Hadid'le konuşma. Çağdaş Dünya Mimarları Dizisi-9: Zaha Hadid Çağdaş Dünya Mimarları Dizisi. İstanbul: Boyut Yayın Grubu, s.48-67.
- Palmer, R. E. (2008). *Hermenötik (İ Görener, Çev.)*. Ağaç Kitabevi Yayınları, s.40.
- Pamir, H. (2001). Tasarım süreci ve alternatif biçimlendirme stratejileri. *XXI Mimarlık Kültürü Dergisi*, 9, s. 22.
- Preiser, W. F. E. (1991). Design innovation and the challenge of change. In W. F. E. Preiser, J. Vischer and E. White (Eds.). *Design intervention: Toward a more humane architecture (First Edition)*. New York: Van Nostrand Reinhold, s.335-349.
- Sanoff, H. (1977). *Methods of architectural programming (First Edition)*. Stroudsburg: Dowden Hutchinson & Ross.
- Şen, F. G. (2006). Müşteri isteklerindeki değişikliklerin proje nitelikleri üzerindeki etkileri. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Şentürer, A. (2004). Estetik bugün (ve Türkiye): Kötü taklit, gerçeklik, yenilik. *Etik-estetik (1. Baskı)*. Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, s.174-191.

Uluoğlu, B. (2004). Mimarlık bilgisinin çifte kimliği ve kavramsallaştırılış biçimi üzerine. A. Şentürer, Ş. Ural ve A. Atasoy (Editörler). Mimarlık ve felsefe. Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, s.52-67.

Ural, Ş. (2004). Mimari bir objenin felsefi açıdan yorumu. A. Şentürer, Ş. Ural ve A. Atasoy (Editörler). Mimarlık ve felsefe. Birinci Baskı. İstanbul. Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, s.24-39.

Yıldırım, B. (2022). Kırıkkale Üniversitesi Kampüsü Giriş Kapısı Tasarımı'na ilişkin genel bilgiler ve görseller. Kırıkkale.

URL-1: Gazi Üniversitesi Ana Kapı. <https://www.cografya.gen.tr/gazi/gazi-universitesi.htm> (Erişim Tarihi: 01.02.2021).

URL-2: 2017 yılında kaldırılan Kırıkkale Üniversitesi Kampüsü Giriş Kapısı. <http://www.mansetgazetesi.net/haber/-kampus-giris-kapisi-yenileniyor-9657.html> (Erişim tarihi: 05.02.2023).

URL-3: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi tarafından talep edilen giriş kapıları ile ilgili açıklamalar. <http://www.cumhuriyet.edu.tr/habergoster.php?haberid=5892> (Erişim Tarihi: 01.02.2023)

URL-4: Ege Üniversitesi tarafından talep edilen giriş kapısı ile ilgili açıklamalar. <https://egeajans.ege.edu.tr/?p=2786> (Erişim tarihi: 01.02.2023)

URL-5: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Kampüsü Batı Giriş Kapısı; Kaldırılan Giriş Kapısı. <https://expatguideturkey.com/study-in-cumhuriyet-university/> (Erişim Tarihi: 10.02.2023).

URL-6: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Kampüsü Batı Giriş Kapısı; Mevcut Giriş Kapısı. <http://bizimsivas.com.tr/haber/suse-degil-egitime-yonelelim-14975.html> (Erişim Tarihi: 10.02.2023).

Üniversite kampüsü giriş kapılarının tasarım süreçlerinin okunması

URL-7: Ege Üniversitesi Merkez Kampüs Ana Giriş Kapısı: Kaldırılan Giriş Kapısı. <http://www.ege.edu.tr/files/slider/egeg.jpg> (Erişim Tarihi: 10.02.2023).

URL-8: Ege Üniversitesi Merkez Kampüs Ana Giriş Kapısı: Mevcut Giriş Kapısı. https://ege.edu.tr/a3332/ege_universitesi__turkiye%E2%80%99nin_en_ iyi_6%E2%80%99nci_universitesi.html (Erişim Tarihi: 10.02.2023).